

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vsa spisa, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vsa pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 10— K pol leta . . . 5— „ četrt leta . . . 2:50 „ posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h „ „ dvakrat . . . 12 „ „ „ trikrat . . . 10 „ za nadaljnja uvrščanja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Primerjalna tabela

o prejemkih c. kr. državnega uradnika kategorije D (brez popolne srednješolske izobrazbe) in kranjskega ljudskošolskega učitelja po regulaciji.

Službeno leto	Uradnik kron	Učitelj kron	Torej prejme učitelj kron
1.	600	800	+ 200
2.	600	800	+ 200
3.	600	1400	+ 800
4.	600	1400	+ 800
5.	1960	1400	— 560
6.	1960	1500	— 460
7.	1960	1500	— 460
8.	2160	1500	— 660
9.	2160	1720	— 440
10.	2160	1720	— 440
11.	2680	1720	— 960
12.	2680	1880	— 800
13.	2680	2180	— 500
14.	2880	2180	— 700
15.	2880	2340	— 540
16.	2880	2340	— 540
17.	3400	2340	— 1060
18.	3400	2500	— 900
19.	3400	2500	— 900
20.	3600	2500	— 1100
21.	3600	2660	— 940
22.	3600	2660	— 940
23.	3800	2660	— 1140
24.	3800	2820	— 980
25.	4290	2820	— 1470
26.	4290	2820	— 1470
27.	4290	2980	— 1310
28.	4290	3280	— 1010
29.	4690	3280	— 1410
30.	4690	3440	— 1250
31.	4690	3440	— 1250
32.	4690	3440	— 1250
33.	5090	3600	— 1490
34.	5090	3600	— 1490
35.	5090	3600	— 1490
36.	5090	3600	— 1490
37.	5090	3600	— 1490
38.	5090	3600	— 1490
39.	5090	3600	— 1490
40.	5090	3600	— 1490
Vsota prejemkov v 40. letih	136680	101320	+ 2000 — 37360 torej — 35360
Povprečno na leto	3417	2533	— 884

Neoženjeni učitelji bodo še bolj prikrajšani. V tej tabeli je računjena le prva

triletnica 100 K, druge za ožene. Iz te tabele je tudi razvidno, da je prikrajšana vsaka učna oseba v svojem službovanju za nič manj kakor 35.360 K, če bi se nam plače tako uredile, kakor državnim uradnikom. Do take ureditve imamo tudi pravico, zakaj državni predkazi so namenjeni izključno v ureditev učiteljskih plač. To sta tudi poudarjala oba referenta o davku na špirit: dr. Steinwender v državnem zboru in grof Goeß v gosposki zbornici. Dne 3. junija 1913 je končal Steinwender z besedami: »To je, kakor že poročilo poudarja, pomožna akcija za uradnike in učiteljstvo, oz. dežele.« Dne 18. istega meseca je pri debati o predkazih rekel: »Prosil bi, da bi odklonili vse manjšinske predloge in z enodušnim sprejetjem celega zakona pomagali deželam, šolam in učiteljstvu v njegovih bolečinah.« — Ravno tako se je izrazil grof Goeß dne 30. decembra 1913 v gosposki zbornici: »S sprejetjem zakona o predkazih dobe dežele velike zneske, ki se bodo porabili v najvišji meri za izboljšanje učiteljskih plač.« — V istem smislu se je izrazil v parlamentu dne 14. dec. 1913 ministrski predsednik grof Stürgkh. Enako tudi že 24. in 25. aprila 1912 deputaciji »Lehrerbund«. Iz vsega tega je razvidno, da so ti predkazi naši, naš krvavo pridobljen denar, kajti le zaradi večletnega intenzivnega delovanja učiteljskih organizacij je uspel mali finančni načrt tako ugodno za posamezne dežele. Le zaradi učiteljske bede so se omeščala trda srca naših državnikov in poslancev, da so privolili v mali finančni načrt. In kaj vidimo na Kranjskem? Naši deželni kristjani so nam pojedli naš denar. 850.000 K so prejeli v izboljšanje učiteljskih plač. Nekako 350.000 K bodo porabili v ta namen, 500.000 K pa pobasali v vedno prazne malhe. Zagrabili so cel kos, nam pa vrgli oglodano kost, in še to pod tako sramotnimi pogoji, da bomo le s kletvico na ustnih požrl tisti košček kruha, ki se mu pravi: regulacija učiteljskih plač.

Naš denar so nam vzeli, in če je še kaj pravice na svetu, se mora to kruto maščevati nad njimi!

Delo v Istri.

Na občnem zboru »Političnega društva za Hrvate in Slovence v Istri« je podal društveni tajnik obširno poročilo o društvenem delovanju. Iz tega poročila objavljamo tiste stvari, ki utegnejo zbuditi občne zanimanje.

Za reciprociteto hrvaškega vseučilišča.

Zavedajoč se velike važnosti vprašanja reciprocitete hrvaškega vseučilišča v Zagrebu z ostalimi vseučilišči, se je Politično društvo rado odzvalo predlogu občinskega zastopa v Buzetu, ki je v tem vprašanju prvi sprejel dotične resolucije in se je predložilo vsem našim hrvaškim in slovenskim občinam, da tudi one složno povzdigujejo svoj glas, kar so že storile skoro vse naše občine, a oglašja se v tem vprašanju tudi naša posestrima Dalmacija potom svojih občinskih zastopstev.

Za hrvaške ljudske šole.

Politično društvo ima v svojih pravih tudi skrb za prosvetne potrebe našega naroda. Največja prosvetna potreba našega naroda so ljudske šole v materinem jeziku. Mi se, žalibog, nahajamo napram Italijanom v jako slabih razmerah. Oni so polni vsega, preskrbljeni s šolami z vsem možnim luksusom in že oddavno zahtevajo zase najvišji učni zavod: vseučilišče. In to ne v kakem italijanskem mestu, ampak v kozmopolitni oazi, sredi slovenskega morja, v mestu Trstu. Med tem, ko se Italijani bahajo s silnim denarjem in s svojo Lega Nazionale v edino svrhu raznarodovanja našega naroda, se moramo mi z zobmi in nohti boriti za kako malo ljudsko šolo in moram skrbeti za te šole tudi s privatnimi sredstvi preko naše velezaslužne Družbe sv. Cirila in Metode. Družba dela, kar more, a vendar moramo tožnim srcem gledati, kako se na tisoče naše dece nahaja še vedno brez svojih šol ter morajo ali zahajati v tuje šole, ali pa sploh nimajo nikake šole. — Politično društvo se je večkrat zavzelo za šole in je bilo v dopisovanju z našo Družbo in šolskimi oblastmi.

Klic po komisariatu.

Pogubnost sistema, ki vlada v Istri in daje Italijanom vso moč, je prisililo

našega velezaslužnega narodnega zastopnika in delegata drja. Matka Laginjo, da je nedavno povzdignil svoj glas pred samo krono, našim hrvaškim kraljem Franom Josipom I., ki mu je predložil, da se današnjemu težkemu stanju v Istri more napraviti konec, pa bilo tudi s pomočjo poštenega komisariata.

Zdi se, kakor se čuje, da je ta poziv odličnega našega narodnega borilca na najvišje mesto imel svoj uspeh, zakaj kakor se čuje, bi se bila vlada že izjavila, da se naši Italijani morajo sporazumeti s Slovani na podlagi pravičnih pogojev! Ako je temu tako, bodo naši Italijani, ki so brez vladne pomoči pravi slabiči, morali popustiti v svojem dosedanem nezaslišanem postopanju. — Bodi kakorkoli, na nas je, da nadaljujem po započeti poti. Z nami sta resnica in pravica, in ti morata zmagati na koncu konca.

Potreba pomoči.

V tej težki naordni borbi nam treba mnogo ne samo moralne, ampak tudi materialne pomoči. Politično društvo računa edino na svoje člane in moramo, žal, priznati, da je še mnogo članov, ki niso točni v plačevanju članarine, ki — četudi mala na sebi — vendar, ako jo plačuje večje število članov, daje možnost, da se razvija društvena delavnost.

Razmerje med nami in Italijani v denarnem pogledu je za nas jako nepovoljno. Oni imajo v svojih rokah deželno blagajno, iz katere padajo večji kosi za njihove pristaše, za naš narod pa le drobne mrvice in še to zaradi silnega prosjačenja. Oni razpolagajo z večjimi in bogatejšimi občinskimi blagajnami v mnogih občinah, ki bi po številu prebivalstva morale biti v hrvaških ali slovenskih rokah. Vrhutega je javna tajna, da dobivajo oni ne samo moralne, ampak tudi materialne pomoči od zunaj, iz sosednje Italije. Lansko leto smo čitali, da je neki nepoznani italijanski rodoljub (čitaj: Italijanska vlada) dal društvu »Dante Alighieri« tri milijone lir pomoči. Znano je, da je to društvo v zvezi z Lego, a ta z raznimi političnimi društvi naših nasprotnikov. Moramo nadalje uvaževati, da imajo Italijani svoje bogato središče v Trstu in da je darežljivost Italijanov mnogo večja, nego

LISTEK.

Znamenita 500letnica v slovenski zgodovini.

Dne 18. t. m. je minulo 500 let, odkar je bil habsburški vladar Ernest Železni na Gosposvetskem prestolu slovesno ustoličen za slovenskega vojvodo Koroške.

Obredi so vsakomur znani iz šolskih beril. Niso pa znani pravni pomeni teh obredov za Slovence.

Izmed vseh avstrijskih, najbrž celo izmed vseh evropskih narodov se edini Slovenci moremo ponašati, da so naši pradedje na Koroškem nastavljali in zaprisegali svoje vladarje po narodno kmetiškem običaju in v našem slovenskem jeziku.

Od kdaj izvira ta običaj, še vedno ni dognano. Nekateri zgodovinarji ga pripisujejo koroškemu vojvodi Ingu, ki je kot pokristjanjen vladar hotel na ta način odlikovati kmete, ki so pred plemiči sprejeli krščansko vero. Zgodovinsko dejstvo je, da so izza najstarejše slovenske prošlosti do petnajstega stoletja na Krnskem gradu in na Gosposvetskem polju naši

slovenski predniki ustoličevali svoje kneze v slovenskem jeziku. Ako se tudi ne oziramo na pravni in demokratski pomen obredov, ki so jih morda bavarski knezi uvedli iz samopašnih namenov, da izkoristijo slovenske kmete proti upornemu plemstvu, za nas je le važno, da so se obredi vršili v slovenskem jeziku. Na ta način ustoličeni knez je postal pravi slovenski vladar, ki je celo pred cesarjem in kraljem govoril v uradnih stvarih le slovensko. Zgodovinar Unrest piše, da se je to zgodilo zato, ker je bila Koroška prava slovenska dežela. (»darumb das Kerndten ain rechts windisch land ist«).

Sicer se je tudi po vojvodi Ernestu Železnem dolgo časa vzdrževal običaj, le izvrševal se ni več natančno. Slovenski koroški stanovni so tudi od njegovega naslednika Friderika III. zahtevali, da se podvrže slovenskemu ustoličenju, le na opetovane prošnje so mu prizanesli. Megišer piše, da se je to zgodilo »durch fleisige bitt umb königlicher würdigkeit willen.« Tudi od naslednikov Friderika do leta 1728. so deželni stanovni trdovratno zahtevali, da so se morali dati ustoličiti, četudi le na površen način, ker se niso mogli naučiti slovenskih obredov in priseg. Deželni stanovni so napram svojim

potomcem (»sy wüsten ein solches gegen ihren nachkhomben nit zu verantworten«).

Kaj pa danes nasledniki tako ponosnih slovenskih deželnih stanov? To je koroški deželni odbor. Kaj bi pač ta storil, ako bi se hoteli obnoviti slovenski obredi na gosposvetskem polju?

Ponemčeno je torišče najslavnejše slovenske zgodovine. Kjer so knezi in vladarji slovesno pred tisoči plemstva in kmetov govorili in in prisegli v slovenskem jeziku, tam danes ni slišati slovenske besede iz ust domačina. Deželni odbor kot čuvar starodavnih slovenskih pravic je ogradil knežji prestol z železjem, nad vhodom pa dal napraviti zasmehovalni napis: Kärntens Herzogsstuhl.

Po »Sl. Braniku«.

Moje potovanje po Švici.

(Dalje.)

Izmed palač moram omeniti univerzo, zidano v florentinskem slogu. Ustanovil jo je častni meščan Gabriel de Rumine, ki je zapustil mestu poldrug milijon frankov.

Prav na vrhu se dviguje katedrala in grad iz 15. stoletja, v katerem so stanovali nekdanji škofje in sodniki. Zunaj ob steni je spomenik majorja Davela, ki je hotel osvoboditi deželo izpod jarma Bernčanov; za ta poizkus pa je bil l. 1723 obglavljen.

Katedralo v gotskem slogu so začeli zidati l. 1000., dokončali pa l. 1275. ter jo posvetili Devici Mariji v prisotnosti papeža Gregorja X. in grofa Rudolfa Habsburškega. Pri tej priliki sta se dobro seznanila, in papež je vabil Rudolfa v Rim, da bi ga ondi kronal za cesarja. Toda preden se je to zgodilo, je umrl Gregor X.

Pred sodnijsko palačo je lep spomenik Viljema Tella. Mesto ima vseučilišče, realno gimnazijo, učiteljskišče, višje deklishe šole, trgovsko akademijo, gospodiniško in obrtno šolo, šole za slepce in gluho-neme in poleg mnogih ljudskih šol še šola za hotelirje, ki je edina v Švici.

Zunaj mesta se razprostira prekrasen gozd, ki je bil v starih časih posvečen bogovom.

Drugi dan smo napravili mal izlet po jezeru v Montreux. Parnik je plul mimo malega otoka Salagnon, na katerem stoji samo ena hiša, obdana z drevjem. Kako